

Так складається ліберальна доктрина: прагнучі зберегти власну свободу і власність, а отже не лише особисту свободу, а й свободу вільно розпоряджатися своїм майном, індивід наділяє створюване ним політичне суспільство (державу) правом охороняти себе і свою власність і застосовувати відповідний примус у цих цілях. Ця функція у Локка нерозривно пов'язана із покаранням злочинців, усіх, хто зазіхає на життя, свободу і власність. Звідси з логічною детермінованістю можемо зробити висновок, що відповідно до природно-правового бачення світу права у випадку правомірності здійснення охоронної (яка зводиться до забезпечення особистої безпеки і охорони власності) функції – тобто її відповідності природному праву – вона і буде у більшій мірі правоохоронною, ніж каральною. Таких термінів Локк не вживав, і тому, безумовно, маємо певну екстраполяцію сучасних понять для пояснення генези відповідних явищ.

При цьому слід зауважити, що Дж. Локк, уперше в історії людської думки сформулювавши концепцію поділу і рівноваги влад в державі (яка отримала подальший розвиток і набула фактично сучасного вигляду в ученні Ш. Л. Монтеск'є), відділив правотворчу (у сенсі позитивного права) і правоохоронну діяльність, зосередивши їх відповідно у межах законодавчої та виконавчої влади.

Ліберальні вчення про право і державу розвивалися в надрах руху Просвітництва і на кінець XVIII ст. набули доволі завершеного і структурованого вигляду. Фактично склалися три основні європейські течії лібералізму: англійський, французький і німецький. У тій чи іншій мірі вони поділяли і розвивали погляди Локка на право і державу, зокрема на правоохоронну діяльність останньої. Серед мислителів, які поставили забезпечення і охорону свободи людини та її власності й права розпоряджатися нею поруч із збереженням і охороною життя і здоров'я людини бачимо чимало найбільш видатних мислителів XIX ст., таких як І. Кант, Г. В. Ф. Гегель, Дж. С. Мілл, Г. Спенсер.

Ліберальна концепція права і обмеження держави охороною суб'єктивних прав громадян, передусім їх безпеки отримали розвиток у працях німецьких мислителів В. фон Гумбольдта, Р. фон Моля і Л. фон Штайна, французьких Б. Констана та А. де Токвіля. Ці концептуальні погляди на правоохорону, зокрема, отримали відображення у становленні в доробку німецької державно-правової парадигми доктрини правової держави, яка настільки важливою залишається і зараз.

Проблеми індивідуальної й політичної свободи людини і громадянина, свободної волі, власності, автономії особистості як основних в соціальному (не фізіологічному) сенсі буття до сьогодні складають ціннісну основу розуміння права та його принципів, а отже, впливають на зміст, формальні та матеріальні ознаки правоохоронної функції сучасної демократичної правової держави України.

Список бібліографічних посилань

1. Цицерон М. Т. Про державу. Про закони. Про природу богів. Київ : Основи, 1998. 476 с.
2. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / за заг. ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2008. Т. 1: Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України. 728 с.
3. Правова доктрина України : у 5 т. / В. Я. Тацій, О. Д. Святоцький, С. І. Максимов та ін. ; за заг. ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2013. Т. 1: Загальнотеоретична та історична юриспруденція. 976 с.
4. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика) : монографія. Харків : Право, 2008. 240 с.
5. Локк Дж. Два трактата о правлении. Кн. 2.

Одержано 05.04.2019

УДК 351.74(477)

Микола Володимирович ГОЛУБ,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5257-081X>

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів від 22.10.2014 року № 1118-р щодо питання реформування органів внутрішніх справ України: «Європейська інтеграція України передбачає забезпечення ефективного функціонування інститутів, які гарантуватимуть

верховенство права, додержання прав і свобод людини і громадянина, їх ефективний захист. У зв'язку з цим одним з ключових завдань є перетворення МВС на цивільний орган європейського зразка» [1].

Європейський досвід діяльності поліції у сфері охорони публічного порядку досліджували вітчизняні та іноземні науковці, а саме: О. М. Бандурка, В. О. Заросило, Н. В. Камінська, В. Л. Костюк, О. С. Проневич, Ю. І. Римаренко, В. О. Січка, В. В. Сокурєнко, Е. Томпсон, О. С. Юнін, О. Н. Яриши.

Основними напрямками реформування системи органів Національної поліції є:

- удосконалення структури, її оптимізація;
- організація діяльності органів і підрозділів по профілактиці і протидії злочинності і корупції;
- підвищення рівня прав і свобод громадян.

Виходячи з цього, обов'язковою вимогою до керівників органів Національної поліції є вивчення та впровадження позитивного досвіду діяльності європейських правоохоронних органів взагалі, та у сфері охорони публічного порядку, зокрема.

Сучасні європейські дослідники вважають, що першочерговим завданням поліції є:

- зміцнення взаємодії галузевих служб і підрозділів поліції між собою, а також з іншими правоохоронними органами та населенням;
- впровадження стандартів «соціальної відповідальності» органів поліції;
- подальша спеціалізація персоналу по боротьбі з конкретними видами правопорушень;
- підвищення якості професійної підготовки особового складу;
- оптимізація системи інформаційного забезпечення поліцейських сил;
- впровадження в роботу новітніх технічних засобів.

Заслугує на увагу досвід організації роботи по охороні публічного порядку у таких країнах, як Німеччина, Франція, Великобританія, країни Балтійського регіону та інших державах ЄС. Як приклад, можемо відзначити особливості побудови правоохоронної системи у Німеччині (федеральний і земельний рівень), роль поліції і жандармерії у Франції, де «охорону громадського порядку на регіональному рівні здійснюють підрозділи жандармерії, національної та муніципальної поліції» [2]. Що стосується досвіду діяльності муніципальної поліції у державах Балтії, зазначаємо, що «у структурі муніципальної поліції Риги діють департамент охорони громадського порядку (патрулювання); адміністративний департамент (профілактика, провадження в справах про адміністративні правопорушення); департамент контролю та безпеки (обробка екстрених викликів, контроль за системою відео спостереження); секція цивільної оборони та спасіння на воді; секція профілактики правопорушень серед неповнолітніх; секція туризму, яка відповідає за зв'язок із туристичними компаніями, допомогу іноземним туристам; управління дорожньої поліції» [3].

Не має жодних сумнівів з приводу нагальної необхідності забезпечення в Україні належного стану публічного порядку і безпеки. Це є обов'язковою умовою не тільки для недопущення зростання злочинності, а й для економічного розвитку держави, підвищення добробуту населення, реального здійснення людиною своїх конституційних прав і свобод. Але, на жаль, деякі питання, які на наш погляд, впливають на рівень ефективності проведення заходів по забезпеченню публічного порядку і безпеки, і, які вже давно впроваджені у країнах ЄС, до теперішнього часу не застосовуються в Україні. В якості прикладу можемо навести існуючий порядок сповіщення організаторами та учасниками масового заходу відповідних органів, на які покладається обов'язок забезпечити публічний порядок під час проведення таких заходів.

В Україні право на проведення масових заходів закріплене у ст. 39 Конституції, згідно з якою частина 1 «громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади та місцевого самоврядування» [4]. Безумовно, забезпечення проведення масових заходів – це одне з найбільш відповідальних завдань правоохоронних органів і, перш за все, поліції.

Забезпечення поліцією публічного порядку під час проведення таких заходів потребує здійснення певних підготовчих дій, а також проведення відповідних дій під час і після масових заходів.

З цього можемо дійти декількох висновків:

- поліції необхідно мати певний необхідний мінімальний час для підготовки відповідних сил та засобів, щоб на належному рівні забезпечити публічний порядок під час проведення масових заходів;
- передбачити в Україні на законодавчому рівні положення, що про проведення масових заходів доречно завчасно сповіщати той правоохоронний орган, на який безпосередньо

покладається завдання по забезпеченню публічного порядку під час проведення масових заходів, тобто – поліцію (як це передбачено законодавством країн ЄС), а після цього – органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування (Україна);

– на наш погляд, необхідно передбачити більш жорсткішу відповідальність учасників і, в першу чергу, організаторів масових заходів за порушення передбаченого законом порядку їх проведення, і в тому числі кримінальну відповідальність (країни ЄС);

– розглянути питання, щодо створення та відродження в Україні підрозділів муніципальної поліції, принаймні в обласних центрах, використовуючи досвід попередньої роботи таких підрозділів і досвід теперішнього функціонування таких підрозділів в країнах Балтії, розглянути питання щодо розширення їх повноважень і, в тому числі, передбачити їх участь в забезпеченні масових заходів;

– більш активніше залучати технічні засоби для документування ходу масових заходів і, в першу чергу, фіксацію дій організаторів, найбільш активних учасників, а також осіб, які порушують встановлений законом порядок проведення таких заходів.

Виходячи з вищевикладеного, можемо зазначити, що ефективне функціонування правоохоронної системи незалежної України вимагає від керівництва Національної поліції України вивчення та впровадження позитивного досвіду роботи правоохоронних органів Європейських країн, зокрема у сфері охорони публічного порядку.

Список бібліографічних посилань

1. Питання реформування органів внутрішніх справ : розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.11.2014 № 1118-р // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1118-2014-r> (дата звернення: 02.04.2019).

2. Maintien de l'ordre : офіц. сайт Нац. жандармерії Франції. URL: <http://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/fre/Sites/Gendarmerie/Presentation/securite/MO> (дата звернення: 10.03.2019).

3. Rīgas Pašvaldības policija : офіц. сайт муніцип. поліції міста Рига. URL: <http://rpp.riga.lv/index.php/en/about-us/2012-02-10-17-19-00> (дата звернення: 10.03.2019).

4. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

Одержано 05.04.2019

УДК 343.3/.7(44+477)(091)

Дмитро Сергійович ГОНЧАР,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КОНТРРЕВОЛЮЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ ЗА ПОЗИТИВНИМ ПРАВОМ ФРАНЦІЇ 1793–1794 РР. ТА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УСРР 1922 Р.

Після встановлення радянської влади в Україні основною функцією нової держави «диктатури пролетаріату» було придушення опору «повалених експлуататорських класів» [1, с. 17]. У зв'язку з цим не випадково Особлива частина введеного в дію 15 вересня 1922 року Кримінального кодексу (КК) УСРР починалася з розділу, присвяченого державним злочинам, і, перш за все, контрреволюційним злочинам [2, № 36, ст. 554, с. 567]. По суті, в ньому дублювалися положення КК РРФСР [3]. Це було пов'язано із загальною політичною доктриною і єдиним політичним керівництвом. В процесі кодифікаційної роботи в Україні використовувалися кодекси РРФСР [1, с. 90].

Аналіз статей КК УСРР 1922 року, присвячених контрреволюційним злочинам, дозволяє говорити про те, що автори цього кодексу, як і КК РРФСР, однозначно спиралися на законодавство часів якобінської диктатури у Франції (1793–1794 рр.).

Так, стаття 57 КК носила загальний характер і встановлювала, що контрреволюційним злочином є будь-яке діяння, спрямоване на повалення, підриг або ослаблення влади Робітничо-селянського уряду. Контрреволюційні злочини включали: інтервенцію, блокаду, шпигунство, фінансування преси тощо. Частина 2 цієї статті включала такий контрреволюційний злочин як «замах на основні політичні або господарські завоювання пролетарської революції» [2, с. 567].